

PÅSTAN.NU ALLTOMMOTOR.SE

KUNDSERVICE PRENUMERERA ANNONSERA OM DAGENS NYHETER

DN.se KULTUR & NÖJE.

Måndag 3 aug 2009

Sök...

DN.se

Förstasidan STHLM Ekonomi Sport Kultur & Nöje Opinion Bostad Resor Mat & Dryck Livsstil

DN TEMA BLOGGAR WEBB-TV

Kultur & Nöje - hem DN Bok DN Bokhandel Kulturdebatt Essä Film & TV Konst & Form Musik Scen Spel

Språket TV-guiden

ESSÄN

Fascismen är död – leve fascismen?

Publicerat 2009-07-29 12:41

Anti-fascistiska demonstranter marscherar under parollen "Aldrig mer fascism" i Berlin tidigare i somras efter att en man misshandlats av fyra nynazister. Foto: Fabrizio Bensch

I vårens val till EU-parlamentet nådde extremhögern framgång i elva länder. Frågan är om dessa nutida rörelser är fascistiska? Trots att de själva förnekar det?

När fascismen växte fram på den europeiska politiska scenen under mellankrigstiden slog den inte ner som en bomb – utan som en meteoritkur. Genomslaget var enormt, men de enskilda nationella rörelserna var spridda och svårdefinierade.

Metaforen om meteoritkuren har formulerats av professor Roger Griffin, historiker vid Oxford-Brookes-universitetet och förgrundsgestalt för ett kraftigt ökat intresse för fascismen inom historieforskningen.

Traditionellt har annars fascismen överskuggats av den tyska nationalsocialismen – den mest radikala grenen på detta vildvuxna ideologiska träd. Självklart, eftersom nazismen störtade mänskligheten in i världskrig och Förintelsen. Men Tredje riket föddes inte förrän 1933 och uttraderades 1945. Fascismens historia började långt tidigare och lyckades – mot mångas förmodan – överleva både andra världskrigets slut och kalla kriget. I det nyligen genomförda EU-parlamentsvalet nådde extremhögern framgång i elva länder.

Frågan är om dessa nutida rörelser är fascistiska? Trots att de själva förnekar det?

Första världskrigets tragedi borde inte ha fött fascismen – därav explosiviteten hos Griffins "meteoritkur". Hur kunde det komma sig att de första italienska "fasci di combattimento" (kampgrupperna) grundades just 1919, en tid då ett ödelagt

Skriv ut Tipsa Textstorlek

8 kommentarer

SKRIBENTEN

Henrik Arnstad bor i Stockholm och är journalist och författare. Utkommer i höst med boken "Skyldig till skuld" (Norstedts), som bland annat behandlar europeiska länders oförmåga att göra upp med ett fascistiskt förflutet.

KÄLLORNA

"The Oxford Handbook of Fascism", red. RJB Bosworth (Oxford University Press, 2009).

"International Fascism. Theories, Causes and the New Consensus", Roger Griffin (Hodder education, 1998).

"Fascism. A Very Short Introduction", Kevin Passmore (Oxford University Press, 2002).

En förunderligt fullmatad liten bok, som passar i bakkfickan. Passmore är kritisk till Roger Griffin.

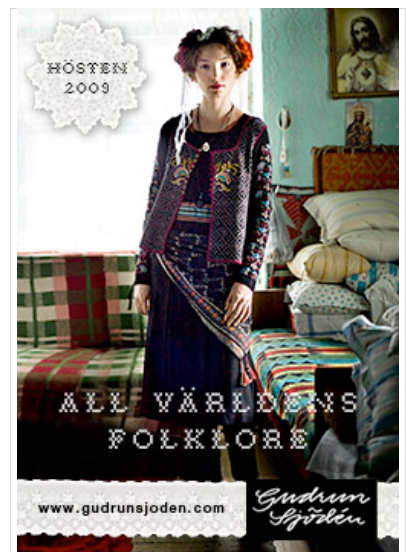
SENASTE FRÅN DEBATT

Kurdo Baksi: Sveriges hyckleri om Afghanistan	31 jul
Magnus Linton: Medieklassens falska dröm om ett naturligt liv.	31 jul
Mer än bara man och kvinna	30 jul
Sluta raljera om de Beauvoir	28 jul
von Triers dogmatiska kvinnohat	28 jul
Sverker Sörlin: Nya tider kräver nya berättelser	26 jul
Den inre rösten	24 jul
Bo Madestrand: Rädda konsulatet – och svensk kultur	24 jul
Anna Hallberg: Ingen påtår hos Edenberg	23 jul
Per Landin: Den ökända staden Bitterfeld reser sig ur askorna.	22 jul

[Visa fler](#)

SENASTE ESSÄERNA

Svarta segel över jorden	1 aug
Fascismen är död – leve fascismen?	29 jul
Dessa vidunderliga djur	26 jul
Gud kastar visst tärning	25 jul

[Visa fler](#)

[MEST: Lästas](#) • [Tipsade](#) • [Kommenterade](#)

1. Svarta segel över jorden
2. Gud kastar visst tärning
3. Fascismen är död – leve fascismen?
4. Myten om den goda staten
5. Rakbladet dövar inre smärtan

Europa borde ha tytt sig till humanistiska ideal om frihet, medmänsklighet och fred? Vid mitten av 1920-talet etablerade Benito Mussolini sin fascistiska diktatur i Italien, vida beundrad av politiska och kulturella frontfigurer i hela Europa. Denna "flykt från friheten" sågs som en nyskapande tredje väg – varken kapitalism eller socialism. 1930-talets kris framställde demokratin som splittrande, förlegad och kraftlös. Nazismen tog makten i Tyskland, falangisterna stödde Franco i inbördeskriget Spanien och så vidare. I land efter land uppstod fascistiska rörelser, som var mycket olika i sin politiska inriktning – och framgång. Dessa grupperingar hade också mycket svårt att hålla sams över gränserna. Det tydligaste exemplet är nazismens invasion av det austro-fascistiska Österrike 1938.

Problemet för nutidens historiker är att skilja mellankrigstidens fascism från traditionell antidemokratisk högerkonservatism. Gränsen mellan dessa rörelser var ofta oklar – en gemensam nämnare var antikommunismen. Bolsjevikernas statskupp i Ryssland 1917 skrämde västvärlden, varför den traditionella högern (liksom liberalismen) ofta ansåg sig tvungen att samarbeta med fascismen. Skillnaden mellan antidemokratisk konservatism och fascism är den senare rörelsens radikalitet.

Fascismens grunddrag är extrem nationalism, där hängivenheten mot nationen ställs över allt annat (inklusive kapitalets intressen – vilket gör den traditionella högern skeptisk). Den samtida nationen anses förstörd och kräver därför en genomgripande pånyttfödelse, som både blickar tillbaka mot ett gyllene "för" och framåt mot en maskulin och kraftfull framtid. Rörelsen vill skapa en ny "fascistisk människa". Lägga märke till att detta inte nödvändigtvis innebär rasism. Till exempel hånade Mussolini 1927 antisemitismen, såsom "en produkt av barbarism, medan fascismen är kronan på civilisationen och – därmed – diametralt motsatt antisemitismen". Men fascismens glödande nationalism innebär att rasismen ständigt ligger nära till hands. År 1938 införde Mussolini antisemitiska raslagar, inspirerad av den tyska "biologiska fascismen" – nazismen.

Efter 1945 kunde fascisterna över hela Västeuropa (liksom i Latinamerika) utnyttja att kalla kriget gjorde antikommunism viktigare än antifascism. Det möjliggjorde fortsatt existens. Sovjetunionens sammanbrott runt år 1990 innebar en renässans för de högerextrema rörelserna, med invandrarfientlighet som gemensam nämnare. I dag är dessa rörelser en mäktig politisk kraft i den europeiska politiken. Inte minst i Norden, där Dansk Folkeparti fick nära 15 procent av rösterna i EU-valet medan norska Fremskrittsparti ligger på cirka 25 procent i opinionsundersökningarna (Sverigedemokraterna fortsätter däremot sin relativa kraftgång, trots massiv uppmärksamhet från den svenska journalistkåren).

Därmed tillbaka till grundfrågan: Är dessa nutida rörelser fascistiska?

Historikern Diethelm Prowe är en av många som undrar om Europa, efter erfarenheten av Hitler, ständigt måste ha en antifascistisk krisberedskap. Och om det – i så fall – är dags att utlösa en sådan nödplan i dag? I förstona blir svaret nej. Till skillnad från mellankrigstidens fascisterna arbetar inte dagens extremhöger för att avskaffa demokratin och de tar i allmänhet avstånd från våld som politisk metod. "Farfars fascism är död", påpekar Prowe.

Å andra sidan understryker Roger Griffin fascismens "närmast darwinistiska förmåga att anpassa sig till sin miljö". Fascismen förändras inte bara från land till land, utan även över tid (liksom alla andra politiska rörelser). Diethelm Prowe påpekar att dagens högerextremism på flera avgörande punkter passar väl in i de fascistiska modellerna, med viktiga undantag – varav det centrala är: De tar avstånd från själva begreppet fascism. Detta ord avlivades (om inte förr) av 1968-vänstern, som använde det som skällsord högerut i största allmänhet. Liberalismen och högern svarade med att likställa kommunism med fascism. I allmänhet vore det i dag självmord för en europeisk politisk rörelse att öppet kalla sig för "fascistisk".

Däremot omfattar dagens extremhöger i högsta grad den fascistiska grundtanken: Nationen har degenererat under en lång tids förfall. Det är dags för en heroisk nationell pånyttfödelse. "Folk och land hör nära samman. Ett land vore inte vad det är utan sitt folk, och ett folk vore inte vad det är

MECK

Nyligen sänkte Alessandra Mussolini (barnbarn till "il Duce") försöket att skapa extremhögergruppen Identitet, Tradition, - Suveränitet (ITS) i Europaparlamentet. Hon kallade rumäner för patrasch och kriminella, varpå ledamöter för Storrumänska partiet lämnade ITS.

Händelsen är ett eko av ett försök att skapa en europeisk fascistisk international i början av 1930-talet. Det saboterades av de tyska nazisterna, som inte ansåg de övriga - nationaliteterna jämbördiga.

ESSÄN

FLER ESSÄER

[Svarta segel över jorden](#)
[Dessa vidunderliga djur](#)
[Gud kastar visst tärning](#)
[Demokratiska revolutioner](#)
[Djävul och sprätt på samma gång](#)
[Myten om den goda staten](#)
[Krig är också könspolitik](#)
[Oviljan att prata strunt](#)
[Rakbladet dövar inre smärtan](#)
[Jugoslaviens vita viol](#)
[En kufs muggiga strider](#)
[Ack, land du sköna](#)
[Med de rätta mätten](#)
[Halvvägs inte bra nog](#)
[Inlåsta, övergivna och gömda](#)
[Jag tar det på kroppen](#)
[Vad ska vi göra med Hamsun?](#)
[Vad kostar ett mästerverk?](#)
[Essä: Snart går de utan er](#)
[Det globala drogkriget](#)
[Tysk högsommar](#)
[Blodsoffer](#)
[Plastikdramatik](#)
[Gränslöst](#)
[Laissez-faire](#)
[Dimridåer](#)
[Trädgårdsdags.](#)
[Röd terrorism.](#)
[Toleransens diktare](#)
[Semester i drivvan](#)
[Rövarkapitalism](#)
[Kulturhjärnan](#)
[Darwin 2.](#)
[Darwin 1.](#)
[Stanken av pengar.](#)
[Identitetskris](#)
[Klimatkrig](#)
[Radikal front](#)
[Homo documentus](#)
[Det slutna filmrummet](#)
[Generation Y](#)
[Historia på modet](#)
[Obama kan lära av Roosevelt](#)
[Verkningslös idéskiss](#)
[Hur ska vi leva ett moraliskt liv?](#)
[Etnoradikalt](#)
[Märkligast är människan](#)
[På tisdag blir Barack Obama USA:s president.](#)
[När romarna fick stryk](#)
[Hjärtats tid](#)

ANNONS:

- Ungdomens källa
- Guds avbild, skapelsens krona

SENASTE KRÖNIKORNA

Johan Croneman: Marianne Samuelssons ångrar inte det hon sa, men hon ångrar att hon sa det på band.	31 jul
Ola Larsmo: Sanning eller konka. Fiktionen har hamnat på undantag.	30 jul
Magnus Linton: "Farc skjuter svenskt. I väntan på smällen skyller alla ifrån sig."	29 jul
Leif Furhammar: Historisk teve. Magnifik och märklig Heyerdahl-dokumentär.	27 jul
Jessica Kempe: Svart statistik. Vi behöver både Filifjonkan och Fantomen.	25 jul
Pontus Dahلمان: "Kulturknuten duger inte ens att skratta åt."	24 jul
Visa fler	

ANNONS:

WWF for a living planet™

Titta riktigt noga!

Tigern är på väg att dö ut. Det här kan vara den sista du ser.

Vi befinner oss i en tigerkris. I dag finns endast 3.500 tigrar kvar och de hotas bl a av brutal tjuvjakt. Något måste göras och det snabbt.

Du kan göra skillnad!

Bli Tigerfadder

SENASTE FRÅN KULTUR

23 filmer slåss om guldlejonet	09:01
Två nypupptäckta Mozartstycken spelas	i går
Relationerna viktigast för bokförlag	i går
Svarta segel över jorden	1 aug
Tenenbaum dömd att betala 675.000 dollar	1 aug
"Tomma rum" fyller Emmaboda med liv	1 aug
Lady Gaga går sin egen väg	1 aug
Musse Pigg tar upp jakten på piratkopierare	31 jul
Annie Leibovitz stäms för kontraktsbrott	31 jul
Seger för Procol Harum-organist	31 jul
Visa fler	

ANNONS:

utan sitt land", skriver Sverigedemokraterna i sitt principprogram. Vad betyder denna mytiska formulering – egentligen?

Medan mellankrigstidens fascism föddes ur första världskriget uppstod dagens extremism efter en lång period av fred. Dess rötter finns inte i en traumatisk krigsupplevelse utan i en djup känsla av att vara uttråkad, menar flera historiker. Liksom klassisk fascism står politiken i opposition mot både vänstern och den traditionella högern. Extremisternas måltavla blir den synliga symbolen för olikhet: Etniska minoriteter ("invandrare"), vilka anses förgifta nationen genom sin blotta närvaro. Rasismen har å andra sidan tvingats överge biologin. I stället attackerar den "invandrarnas" påstått inkompatibla kultur – framför allt religionen islam. Den klassiska rasismen syns i bisatser, exempelvis ovilja mot "utomeuropeiska" adoptioner.

Filosofen Hannah Arendt skilde mellan Adolf Hitler och den "normale tyrannen" Benito Mussolini. Vidare insåg många mellankrigstida fascistiska rörelser (bland annat i Sverige) att de inte förmådde ta över hela samhällen. De nöjde sig med att försöka påverka politiken i önskad riktning, så gott det gick. Nationell pånyttfödelse – fast långsamt och i mindre skala. I dag ska demokratin gradvis förvandlas till en majoritetens diktatur, där minoritetens särart inte längre tolereras. Detta enligt historikern Kevin Passmore, som funderar över processen:

"Den national-populistiska högern är ett medvetet försök att uppdatera fascismen och göra den gångbar under förändrade förutsättningar. [...] De försöker utnyttja demokratin rasistiska potential, snarare än att störta demokratin. Detta betyder inte att national-populismen på något sätt är mindre ondskefull eller mindre farlig än fascismen."

Potentialen sägs finnas hos de traditionellt industriarbetande befolkningslagren i en modern västvärld, där avindustrialiseringen fortsätter. Men historiskt har fascismen funnit stöd hos samtliga samhällsklasser. "Fascismen kvarstår som en 'möjlig utväg' och det finns ingen anledning att tro att fascisterna inte kan tillägna sig makten under omständigheter som är helt annorlunda än under mellankrigstiden", anser Passmore. Eller som författaren André Malraux drastiskt sammanfattade saken:

"En man som både är aktiv och pessimist är antingen fascist – eller så kommer han snart att bli en sådan."

Henrik Arnstad
essa@dn.se

KOMMENTARER (8)

Dela med andra

Rätta artikeln

Skriv ut

Tipsa

Textstorlek

NYHETER FRÅN KULTUR & NÖJE

Dorotea Bromberg tror på personliga kontakter.

Foto: Caroline Tibell

SERIE: NYA TIDER, NYA TANKAR

Bromberg har orden i sin makt

Visst går det att sälja böcker även i nedladdningstider. Bokförläggaren Dorotea Bromberg lutar till personliga kontakter och sin övertalningsförmåga. [Småförlagen borde samarbeta mera.](#)

23 filmer slåss om guldlejonet

[Filmfestivalen i Venedig.](#) Werner Herzogs film "Bad Lieutenant" skapar uppståndelse. Och Michael Moors dokumentär "Capitalism a love story" är några av dragplåstren.

Samuelsson ångrar inte något av det hon sade, men hon ångrar att hon sagt det på band."

[Cronemans tv-krönika](#)

[Dagbok blir världsminne.](#) Anne Franks dagbok är inskriven på Unescos lista över värdefulla arkiv, dokument och skrifter.

[Kommentaren. Magnus](#)

[Linton:](#) "Att eliten vill att världen ska stå still är inget nytt."

PARSHIP hjälper dig att hitta den som passar dig bäst

Klicka här!

PÅSTAN.nu

Dags för simskola!

Danstillstånd och taxikö?

En dag på stan: Gröndal

Ett glas husets vin?

"Foppatofflor är ägigt bra"

Veckans biopremiärer

Vem vinner matchen: Kåken eller Salongen?

Debasers allsång tillbaka

Dags för 22:a upplagan av Cornelisdagen

DN-Galan är diamanternas bästa vän

[Till påstan.nu](#)

ALLT OM MOTOR.se

Färre mc-förare dör i trafiken

Special-Alfa i 900 exemplar

Så är läget i trafiken

Skön men dyr Audikupé

Opeln klar efter 70 år

Het duell i mellanklassen

Suzuki visar nya Kizashi

Världens största Smart-träff

Bättre antisladd för lastbilar

Ferrari lanserar 458 Italia

[Till alltommotor.se](#)

BARN

"Hej, mitt namn är Heaven"

Amelia: "Det lär ditt barn att känna empati"

Så blir du författare

Mohikanfrilla - hetast bland kändiskidsen

Citylollan klappar in

Varken medicin eller vaccin farligt för gravida

Ska homosexuella få använda surrogatmammor?

Foto: Elis Hoffman

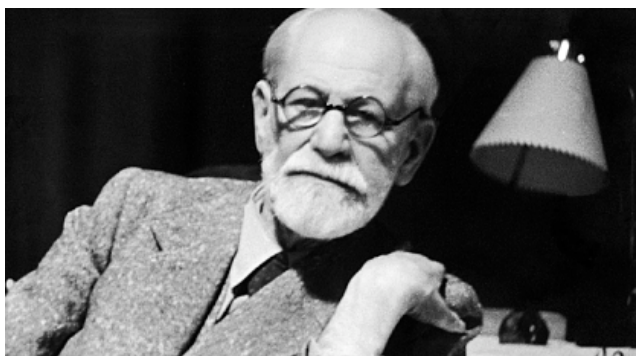
Full fart i Emmaboda

Under sommaren samlas 60 konstnärer i Emmabodas gamla möbelvaruhus och sätter spår i den småländska småstaden. [Läs mer](#)

Lady Gaga går sin egen väg

Vissa kallar Lady Gaga ful och upprörs av hennes sexindränkta låtar. Andra blir lyckliga över en artist som struntar i snyggnormen. DN har pratat med hennes stylist inför helgens Sverigespelningar. [Läs mer](#)

Sigmund Freud (1856–1939).

Foto: / Sigmund Freud Museum

TIO BÖCKER SOM FÖRÄNDRADE VÄRLDEN

En detektiv i drömmens rike

Sigmund Freud ritat skickligt upp kartan över vårt undermedvetna. Författaren Alexandra Coelho Ahndoril läser om en smart och humoristisk pusseldeckare. [Sigmund Freud: "Drömtydning"](#).

Del 1. Aleksandr Solzjenitsyn: "En dag i Ivan Denisovitjs liv"

Del 2. Marshall McLuhan: "Media"

Del 3. Aldous Huxley: "Du sköna nya värld"

Del 4. Simone de Beauvoir: "Det andra könet"

Del 5. Rachel Carson: "Tyst vår"

Del 6. Jack Kerouac: "På väg"

NYHETER FRÅN FÖRSTASIDAN

JUST NU 08:50 [Stopp på Tvärbanan och blå linjen](#)

JUST NU 07:39 [Tolv döda i bombattentat i Afghanistan](#)

Alltid ett steg före. DN:s Cecilia Olsson minns Merce Cunningham, koreografen som tänjde på kroppens möjligheter.

Kommentaren: Ola Larsmo "Att välja bort de fiktiva berättelserna är ett sätt att göra sig dummare."

Ät upp - rädda miljön

Shakira längtar efter barn

Så förebygger du konflikter med barnet

[Till allombarn.se](#)

Studenter plågade av råttor

Foto: Tomas Ohlsson

Hyresvärderna skickade frukt som kompensation. Anna-Karin Westerlund och Ida Hedén bor i studentkorridor i Stockholm som invaderades av råttor.

DN EKONOMI

Sommarens stora mobilstrid

Tryckskärmar, gps:er och virtuella tangentsbord - Din Ekonomis Yvonne Edenholm har kollat in sommarens hetaste mobiler. [Vem vinner fajten?](#)

Skärmen avgörande

I sommar har tillverkarna släppt en rad nya avancerade mobiler. Din Ekonomis Yvonne Edenholm har provat sex av de mest intressanta. [Läs mer.](#)

Har orden i sin makt. Dorotea Bromberg litat till personliga kontakter och sin övertalningsförmåga.

"Obehagligt." Det mesta är tacky och otrevligt under Tomas Ledins konsert, skriver Po Tidholm.

ALLT OM MOTOR Så här tänkte sig Opel att en cabriolet skulle kunna se ut 1938. Så kom kriget emellan. [Klar efter 70 år](#)

Går sin egen väg. Vissa kallar Lady Gaga ful. Andra blir lyckliga över en artist som struntar i snyggnormen.

Lastfartyget "Full City" utanför Langesund i Norge.

Foto: Norska Kustverket / AP

Ännu ett svensk fartyg på väg

Ska hjälpa till med oljesanering utanför Norges kust. Två svenska fartyg är på plats sedan tidigare. "Full City" hade uppemot 1.000 ton olja i lasten.

Befälhavare på svenskt saneringsfartyg: "Vi är nära att gå på grund."

Usa ville föra Pot till Sverige

Tidigare hemliga dokument. USA planerade gripa Pol Pot och ställa honom inför rätta i Sverige.

Foto: Scanpix

Stor ökning av penningtvätt

Fördubbling under förra året. Över 13.000 rapporterade fall under

2008.

Foto: Bertil Ericson / Scanpix

RSS

Nyheter direkt till dig

[Nyheter](#)
[Ekonomi](#)
[Sport](#)
[Debatt](#)
[Ledare](#)
[Kultur](#)

Nyheter via sms

Få nyheterna först

Skicka ett SMS med innehållet **DN FLASH** till **72580** för att prenumerera. Avsluta när som helst genom att skicka ett SMS med texten **DN FLASH STOPP** till 72580. Kostnad: 3kr/SMS.

Läs DN i mobilenmobil.dn.se

På vår mobilsajt hittar du nyheter, börskurser, sportresultat och mycket mer.

Skriv bara in **mobil.dn.se** i din mobiltelefons webbläsare. Eller skicka ett **sms** med texten **DN** till **72444** så får du en länk.

Webbsupport

Hjälper dig med frågor om DN.se

DN.se webbsupport hjälper dig med frågor om hur vår sajt fungerar och inte fungerar.

[Kontakta DN webbsupport.](#)

DN som PDF

Tidningen i digital form

PDF-tidningen är tidningen i hela sitt format, men i digital form och i ett format som du kan läsa överallt oavsett dator och webbläsare.

[Läs mer om PDF-tidningen.](#)

[Läs mer om Dagens Nyheter](#)

Chefredaktör: **Thorbjörn Larsson**. Redaktionschef: **Pia Skagermark**. Tf ansvarig utgivare: **Mats J Larsson**. Redaktionschef DN.se: **Charlotta Friborg**.
[Kontakta DN](#) | [Prenumerera](#) | [Ändra adress tillfälligt](#) | [Annonsera](#) | [Advertise in DN](#) | [Om DN & DN.se](#) | [Teknisk info](#) | [Om cookies](#)

[Förstasidan](#) [STHLM](#) [Ekonomi](#) [Sport](#) [Kultur & Nöje](#) [Opinion](#) [Mat&Dryck](#) [Bostad](#) [Resor](#) [Fördjupning](#) [Bloggar](#) [Webb-TV](#) [Allt om Motor](#) [På Stan](#)
© Dagens Nyheter AB 2009